

CIRCULAȚIA MONEDEI BIZANTINE ÎN OLTENIA, MUNTENIA ȘI DOBROGEA ÎN SECOLELE VI—VII

DAN IONESCU

În general, cunoașterea monedelor bizantine care au circulat pe fostul teritoriu al Daciei, cît și în Dobrogea nu s-a bucurat de atenția cu care au fost înconjurate celelalte categorii monetare antice.

Începînd din 1924 avem de-a face cu un început timid, prin încercarea lui Constantin Moisil în 1924 și Ion Minea în 1934 de a prezenta date și probleme referitoare la importanța pe care o poate avea studierea descoperirilor monetare bizantine atît pentru propria istorie națională cît și pentru imperiul emitent. Noile descoperiri i-au permis lui E. Condurachi să contribuie cu date noi la cunoașterea unor aspecte inedite abia în anul 1940. Începînd cu deceniul al șaselea avem de-a face cu o nouă atitudine față de tezaurile monetare bizantine, ele fiind studiate ori în contextul descoperirilor arheologice ori în cadrul unor studii comparate. Ileana Băncilă și Octavian Iliescu în 1952, Petre Diaconu în 1958, Nubăr în 1960, Poenaru — Bordea în 1962, Dan Teodor în 1969 prin studiile lor au completat o imagine destul de complexă a circulației monedelor bizantine în Dobrogea și pe teritoriul fostei Dacii.

Istoria Dobrogei din această perioadă se leagă strîns și direct de cea a imperiului bizantin din care a și făcut multă vreme parte, în timp ce la nord de Dunăre avem de-a face doar cu capete de pod pentru o anumită vreme și cu un fenomen obișnuit de influență din partea imperiului bizantin. Trebuie ținut deasemenea seamă de faptul că în stînga Dunării unde se perindă și staționează temporar o serie de populații în migrație, diferite de cele din Dobrogea. Este

foarte normal ca procesul de circulație al unor monede în cadrul imperiului sau provinciei să fie apreciat cu totul altfel în afara granițelor lui.

Plecînd spre o comparație în cadrul situației monetare de la nord de Dunăre și cea din Dobrogea încadrată între secolele VI—VII trebuiesc accentuate mai multe lucruri. Istoria Dobrogei din această perioadă se leagă strîns și direct de cea a imperiului bizantin. Este foarte normal ca procesul de circulație a unor monede în cadrul imperiului să fie apreciat cu totul altfel în afara granițelor lui, mai ales că prezența monedelor bizantine în zona carpato-dunăreană este în primul rînd consecința raporturilor stabilite între imperiu și populațiile de la nord de Dunăre. În plus o comparație între situația Dobrogei și zona nord dunăreană ar crea o imagine asupra procesului de circulație din clipa părăsirii Daciei de către romani, în măsura în care lucrarea lui D. Protase, „Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii” apărută în 1966, vine să aducă date noi în problema circulației monetare romane tîrzii.

Secolul al VII-lea debutează în plină domnie a lui Anastasius (491—518). După o scurtă perioadă în care monedele nu apar decît incidental, cauza fiind legată strîns de criza cu care era confruntat imperiul roman, sub domnia și în același timp cu reforma lui Anastasius se reia sub forme și emisiuni diferite circulația monetară. Acest proces este specific nu numai imperiului ci și Dobrogei și regiunii nord-dunărene unde monedele bizantine încep să-și facă loc în dauna celor romane.

Această situație este normală avînd în vedere situația din sec. V, cînd romanii au avut de făcut față deselor și prădalnicilor incursiuni ale hunilor cei care nu o dată au atacat și jefuit fortificațiile și cetățile situate de-a lungul limesului Dunărean.

Domnia lui Anastasius vine să inaugureze o perioadă de refacere și întărire a unor numeroase cetăți. Printre fortificațiile ce au beneficiat de această, să-i spunem „reconstrucție”, se numără și cetăți de pe malul stîng al Dunării, cele care de fapt erau primele bastioane în fața migratorilor. Lederata, Dierna, Drubeta, Constantiniana Daphne sînt refortificate în vederea unei apărări eficiente. O astfel de situație nu face decît să fie favorabilă relațiilor dintre imperiu și populațiile din fosta Dacie, relații ce vor cunoaște un

adevărat reviriment în cursul secolului VI. Dacă situația limitei imperiului bizantin și zonele limitrofe vor cunoaște deci relativă liniște, fostul teritoriu al Daciei va fi martorul în continuare a unor vremuri tulburi, datorate în principal populațiilor ce-și vor găsi un vremelnice popas. Gepizii, avarii și slavii sînt tot mai frecvent pomeniți în izvoarele bizantine.

Se știe acum destul de bine că odată cu părăsirea Daciei, circulația monetară nu încetează. Firul acesteia poate fi urmărit în mod evident pînă către mijlocul sec. V dată după care asistăm dacă nu la o întrerupere, cel puțin la o diminuare accentuată a lui. Redresarea imperiului și recuceririle pozițiilor sale la Dunăre, începînd cu domnia lui Anastasius creează și condițiile necesare reluării contactelor cu populația nord-dunăreană. Ca o consecință a acestor relații vor începe să pătrundă în sudul fluviului alături de alte categorii de produse și noile emisiuni monetare. Dacă ar fi să acceptăm în mod strict informațiile transmise de Iordanes în „Getica” și Procopius în „De aedificiis” și „De bello Gothico” ar urma să admitem că slavii au ajuns să se așeze în regiunile extracarpatică încă din prima jumătate a sec. VI. Ori arheologic, această presupusă așezare nu pare să fie reală dar chiar dacă am admite acest fapt nu s-ar putea totuși explica răspîndirea monedei bizantine aproape în mod egal în toate regiunile Daciei extracarpatică. În sprijinul acestei afirmații vin și cele 94 de descoperiri monetare, în zone variînd în nord de Suceava, Dorohoi, Rădăuți, Galați, Olteni, la Craiova, Turnu-Severin, Pecica, Sebeș sau Rupea-Hoghizi.

De asemenea ar fi greu de crezut rapidul contact pe care l-ar fi avut noii veniți cu imperiul. Repetatele raiduri întreprinse de slavi la sud de Dunăre de pe urma cărora ne-am fi așteptat să întîlnim un număr ridicat de tezaure cu monede și obiecte de metal prețios, nu implică deloc un contact în sensul stabilirii unor raporturi de bună vecinătate.

Monedele de bronz descoperite izolat și destul de răspîndite ar reflecta tocmai existența unor relații normale între imperiu și o populație stabilită din nordul Dunării, populația romanică.

Astfel în această primă parte a sec. VI s-au descoperit 21 de monede aparținînd emisiunilor lui Anastasius, dintre

care o singură monedă de aur la majoritatea celorlalte, mai precis 13 monede în tezaurul de la Cudalbi din jud. Galați, metalul folosit fiind bronzul.

Comparativ, în Dobrogea s-au descoperit 58 de monede aparținând lui Anastasius. De menționat că în perioada de după reforma monetară, între 498—412 avem de-a face cu descoperirea doar a 22 de exemplare în timp ce restul de 36 de monede aparțin perioadei de șase ani, între 412 și 418.

Acest lucru este explicabil și valabil în același timp și pentru regiunea nord-dunăreană și Dobrogea prin faptul că în prima etapă de după reforma lui Anastasius pătrunderea în Dobrogea și în vechea Dacie a noii monede a fost anihilată de prezența enormă a monedei anterioare, proastă ca ansamblu. În a doua etapă a domniei, 412—418, prin emiterea unei monede de bronz de două ori mai grea ca înainte a permis o pătrundere masivă.

În regiunile de la nord de Dunăre se pare că existența crizei de durată a numerarului mărunț degradat și de valoare aproape nulă caracteristică imperiului la sfârșitul secolului V, nu a permis o pătrundere deosebită a noii monede a lui Anastasius, oricum existența celor 21 de exemplare demonstrează instaurarea noilor raporturi bune între imperiu și populația romanică nord-dunăreană.

Anii domniei lui Justin I (518—527) în ansamblul ei, reprezintă o creștere relativ destul de însemnată. Având în vedere mai ales avantajul creat de strădaniile lui Anastasius, moneda lui Justin pare să echilibreze și mai bine situația monetară a imperiului. În Dobrogea sînt descoperite 107 de monede care raportate la cei 9 ani de domnie denotă un salt important, datorat și faptului că valoarea monedei de bronz de pe piață, exprimată în aur, se dublează. Mai semnificativ, saltul lui Justin se poate exprima și prin coeficientul pe an de domnie al numerarului de bronz.

Acesta se obține prin luarea în considerare a datelor reformelor care afectează atât raportul dintre moneda de aur, **solidus**, și echivalentul ei în libre de bronz, cât și numărul de monede bătute dintr-o libră, afectînd astfel greutatea teoretică și implicit greutatea efectivă. Acesta este coeficientul monedă pe an de reformă.

Coeficientul pe an de reformă al monedelor lui Justin I este de 11,88 față de 2,9 al lui Anastasius.

Fructificarea activității pe limesul Dunărean al lui Anastasius este demonstrată și de prezența celor 36 de monede emise de Justin și descoperite în zona nord-dunăreană, dintre care un număr de 15 în tezaur.

Prima etapă a domniei lui Justinian între 527—538 în lipsa efectivă a unei reforme reprezintă o reducere simțitoare a coeficientului monedă pe an de reformă. Această situație caracteristică în special Dobrogei față de zona nord-dunăreană este explicabilă și prin pătrunderea din 528—529 a unor cete de huni și bulgari la granița imperiului. Această posibilă înrăutățire a situației la limita imperiului este oglindită și de coeficientul de 7,18, mai precis de 79 de exemplare pe distanța de 11 ani, 527—538.

Perioada următoare între 538 și 542 de fapt și perioada de vîrf a pătrunderii justiniene în Dobrogea. Coeficientul de 9, adică 36 de exemplare pe distanța a patru ani demonstrează liniștea relativă a situației în Scythia minor chiar dacă Constantinopolul va face cu greu față unei invazii în 540 (persană).

În perioada imediat următoare, 542—550, coeficientul de pătrundere de 7 adică 56 de exemplare pe durata de opt ani, demonstrează o diminuare a pătrunderii bronzului. Situația este mai clară dacă amintim că între 546 și 550 Adina, Ulmetum și Turris (Tr. Măgurele?) au fost ocupate de sclavini producîndu-se o deteriorare sensibilă a situației de pe limes. Între 550-565 situația pare să se amelioreze, coeficientul de 8,13 cu 122 de exemplare la 15 ani, fiind superior celui precedent. Superioritatea este aparentă căci raportînd moneda de bronz la etalonul de aur se constată o scădere. Scăderea este firească, imperiul făcînd față invaziei distrugătoare a kutrigurilor din 559 martie cînd este distrusă Dinogetia, urmată imediat de invazia din 562 a unei populații huno-bulgare alăturată atacurilor avarilor lui Boian la granița Scythiei Minor.

În regiunea nord-dunăreană proporția monedelor lui Justinian este mai mult decît dublă față de cea a predecesorilor săi. Cele 81 de monede dintre care 6 de aur, plus 12 de bronz descoperite în tezaur demonstrează în continuare legăturile imperiului cu vecinii nord-dunăreni.

Totuși față de cele 293 de exemplare descoperite în Dobrogea, cele 81 descoperite în fosta Dacie demonstrează și ele situația relativ nesigură ca rezultat al invaziei neamurilor

migratoare, situație ce nu a favorizat în mod deosebit pătrunderea de monedă la nord de Dunăre pe o perioadă destul de lungă de domnie, mai precis 38 de ani.

Domnia lui Justin al II-lea se prezintă cu numărul cel mai mare de monede pe an de domnie. Media de 7,71 a lui Justinian este aproape de trei ori mai mică decât cea a lui Justin al II-lea care se ridică la 21,15.

Poziția privilegiată a emisiunilor lui Justin II este explicată și printr-o domnie în ansamblu mai liniștită la Dunăre și printr-o posibil inflaționistă. Coeficientul monedă pe an de domnie al celor două perioade de domnie este relativ apropiat. Avem deci coeficientul de 19, adică 95 de exemplare la cinci ani în perioada 565—570 și 22,5, adică 180 de exemplare la opt ani între 570—578. Această situație pare să dea imaginea unei reale prosperități.

Se pare însă că pe fondul clar al unei tendințe inflaționiste să se realizeze o valoare de cumpărare efectivă ceva mai mică, marea cantitate de monedă de pe piață este de presupus să fi provocat și o creștere substanțială a prețurilor.

Se pare că politica ambițioasă a lui Justinian să fi creat repercursiuni asupra rezervelor de aur ale visteriei. În plus, atacul avaric din 566, pătrunderea slavă începută în 578 au creat greutatea politicii financiare a imperiului, Justin aruncând o cantitate foarte mare de monedă pentru a face față unei eventuale crize. La aceasta se mai adaugă și subsidiile în aur acordate avarilor începute din nou în 574 menite să asigure pacea la Dunăre.

La nord de Dunăre, numărul monedelor nu se ridică cu mult peste cel al lui Justinian 93 față de 81, dar credem că se datorează prezenței tot mai numeroase a slavilor care presează tot mai puternic granița imperiului, împiedicând un schimb normal între imperiu și populația romanică și ea supusă jafului migratorilor.

Numărul de 93 este cu atât mai mic și comparativ cu cele 275 de exemplare din Dobrogea dar și cu marea cantitate de monedă folosită de Justin. De remarcat că încă o imagine a inflaționismului cu care era confruntat imperiul în perioada 565—578, lipsa vreunei monede de aur sau argint pe teritoriul nord-dunărean, 60 de piese fiind descoperite în tezaur alături de alte 33 de piese descoperite izolat.

Comparativ cu coeficientul lui Justin II, coeficientul următorului împărat bizantin Tiberiu al II-lea — Constantin prezintă o scădere de aproximativ 60 la sută. În prima etapă a domniei lui Tiberiu coeficientul este de 6 raportat la 12 exemplare la 2 ani. În perioada 578—580, ca în etapa următoare coeficientul să crească la 7,5 adică 15 exemplare la doi ani între 580—582.

Totuși nivelul celor doi coeficienți este superior lui Anastasius și chiar etapei a doua a lui Justinian, lucru ce pare neverosimil având în vedere prezența tot mai agresivă a slavilor la granița imperiului. Istoricul numismat Poenaru-Bordea este de părere în articolul său „Probleme istorice Dobrogene (sec. VI—VII) în lumina monedelor bizantine” că menținerea unei superiorități a coeficientului monedă pe an de reformă față de Anastasius și Justinian ar fi datorată unei scurgeri a slavilor pe alte drumuri decât cele dunărene.

Totuși credem că acest coeficient a lui Justin al II-lea, cel de 22,5 este mult superior față de 6 și 7,5 al lui Tiberiu al II-lea, fapt ce ar demonstra pătrunderea și presiunea tot mai mare a slavilor care ar continua să pătrundă în Dobrogea între 578—582 menținându-se situația încordată de la sfârșitul domniei lui Justin II.

Ori dacă în prima etapă coeficientul de 6 ar fi datorat și încercării îmbunătățirii monedei de bronz pe care o manifestă Tiberiu, în etapa 580—582 dezvoltarea monedei de bronz ar genera cum ar fi normal pătrunderea unei noi mari cantități de monede pe piață. Ori chiar în aceste condiții când coeficientul crește de la 6 la 7,5 (diferența de 1,5 demonstrând devalorizarea) diferența dintre 22,5 și 7,5 este foarte mare având în vedere că în ambele perioade avem de-a face cu o masivă cantitate de monedă, concretizare a inflației specifice pentru anii 570—578 și 580—582.

Credem că această diferență poate fi pusă în principal pe pătrunderea și pe prezența slavilor în Dobrogea. Staționarea slavilor în teritoriul nord dunărean este și mai vizibilă dacă o raportăm la descoperirea doar a 25 de monede aparținând celor patru ani de domnie ai lui Tiberiu Constantin. Față de cele 21 de piese ale lui Anastasius, cele 25 de monede ale lui Tiberiu demostrează din plin acuta înrăutățire a raporturilor zonei din stînga Dunării cu imperiul. Se adaugă și diferența ridicată dintre numărul monedelor lui Justin al II-lea, de 93 față de cele 25 ale lui Tiberiu. Ca o nuanță comună a inflațiilor caracteristice domniilor, este și

lipsa în continuare a monedei de aur. Nici o monedă de aur sau argint, 9 descoperiri izolate și 16 piese în tezaur, toate de bronz.

Revenind la situația din Dobrogea, moneda pătrunsă între 530—582 este cantitativ mai mare față de perioada 578—580 dar valoarea ei este cu aproximativ 50% mai mică decât cea precedentă, inaugurându-se cu această diminuare valorică o nouă perioadă în circulația monedei bizantine în Dobrogea și vechea Dacie.

Domnia lui Mauriciu Tiberiu deși destul de lungă (582—602) raportat la 133 de exemplare raportate la un interval de 20 de ani. Una din cauze pare să fie în primul rând starea de război permanent la Dunărea de jos și de mijloc începând din 582 și care a dus la prăbușirea în 602 a limesului Dunărean.

La nord de Dunăre situația creată de luptele slavilor cu imperiul își pune și ea din plin amprenta asupra descoperirilor monetare. Din cele 12 tezaure descoperite pe parcursul celor două secole, trei tezaure se termină cu emisiuni de la Mauriciu Tiberiu. Apar deasemenea și monede de aur, 2 în tezaur și una izolată. Cele 45 de monede aparținând lui Mauriciu reprezintă un număr destul de mic față de cei 20 de ani de domnie încă un fapt ce demonstrează greutatea unor schimburi efective cu imperiul.

Trebuie amintit neapărat că este foarte probabil că o parte din monedele bizantine descoperite în regiunile extracarpatică să aibă o strinsă corelație cu populația slavă. Justinian și chiar Justin al II-lea și apoi emisiunile de aur și argint din perioada Mauriciu Tiberiu — Constantin al IV-lea Bogonatul, în rândul cărora s-ar putea include eventual și tezaurele de la Prișeaca și Galați atribuindu-le triburilor slave cu toate că nu putem ști cu siguranță care dintre aceste piese au putut fi manipulate de migratori.

Situația concretă de la granița imperiului la sfârșitul anului 602, odată cu venirea pe tron a lui Focas este materializată în existența doar a 56 de exemplare în Dobrogea. Coeficientul este totuși superior celui lui Mauriciu Tiberiu, 7 față de 6,65, dar având în vedere doar cei opt ani de domnie ai lui Focas față de cei 20 de ani ai lui Mauriciu Tiberiu, situația pare normală. Se observă și o ușoară creștere a valorii monedei ea încadrându-se totuși în realitățile circulației monetare existente începând cu a doua parte a domniei lui Tiberiu al II-lea Constantin.

În vechea Dacie, situație normală, dacă ne gândim că slavii erau în continuare un obstacol în calea relațiilor cu imperiul. Doar 15 monede aparținând emisiunilor lui Focas, de remarcat însă prezența a trei monede de aur și a șapte monede de bronz în tezaur.

După 610, pe tronul imperiului se perindă Heraclius și familia sa, pe o perioadă de 30 de ani. (611—641). Cele 24 de exemplare descoperite în Dobrogea pe parcursul celor trei decenii dau un coeficient foarte slab, 0,8. Privind în ansamblu situația, coeficientul atribuit perioadei lui Heraclius este cel mai apropiat de cel a lui Anastasius, cel de 1,57, exact cu 129 de ani în urmă. Coeficientul de 0,8 explică credem starea deplorabilă în care se aflau finanțele imperiului alăturată anarhiei cu care era confruntat statul bizantin. Paradoxal, în nordul Dunării sînt descoperite 30 de monede, număr ce depășește pe cel de 24 de descoperiri din Dobrogea. Cele patru monede de aur și patru de argint, alături de 20 de bronzii descoperite în tezaur par să susțină ideea că prezența lor în vechea Dacie s-ar datora în primul rînd populației slave.

Situație similară și de-a lungul domniei destul de îndelungate a lui Constans al II-lea. În nordul Dunării 22 de monede, două fiind de aur, în timp ce în Dobrogea o adevărată curiozitate, numai 3 exemplare pe un spațiu de timp de 27 de ani cu cel mai slab coeficient, 0,11.

În general se poate urmări pe diagramele cu descoperiri și datarea monedelor, că după 615—616 avem de-a face cu o raritate a monedelor de bronz, fapt ce demonstrează o continuă pătrundere a numerarului bizantin, fie el și intermitent în Dobrogea.

Pe ansamblu, în funcție de atelierul de emisie al mone-dei se poate observa că în timpul lui Anastasius emiteau doar două ateliere, Constantinopolul și cel de la Nicomedia ca peste o sută de ani după folosirea unor ateliere ca cele de la Cyzic, Antiochia, Cartagina, Alexandria, să se observe că în timpul lui Constans avem de-a face doar cu activitatea atelierului de la Constantinopol.

În final cîteva concluzii legate de circulația monedelor pe parcursul secolelor V și VI. Se pare că mersul firesc și ascendent al circulației monetare între Anastasius și Justin al II-lea, precum și răspîndirea monedelor pe întreg teritoriul nord dunărean ar îndreptăți părerea că o bună parte dintre

emisiunile bizanțului ar fi legate de existența populației romanice. În sprijinul acestei idei ar veni și prezența unei masive cantități de monede de bronz față de cele de aur și cele de argint. Tezaurе îngropate înainte de Mauriciu Tiberiu nu se cunosc decît trei, două în timpul lui Justin I și unul în timpul lui Justin al II-lea. De la Justinian nu a fost descoperit pînă în prezent nici un tezaur.

Comparînd coeficientul valorii exprimate de moneda de bronz ce pătrunde în medie pe piață în fiecare an al unei domnii, în Dobrogea și în zona nord dunăreană se observă în ansamblu unele similitudini.

Atît în Dobrogea cît și în vechea Dacie valoarea cea mai ridicată a coeficientului de pătrundere este deținută de domnia lui Justin al II-lea 21,5 în Dobrogea și respectiv 7,15 în vechea Dacie. În continuare situația suferă unele modificări care în principiu au la bază cauze generate fie de luptele de la granița imperiului în cazul vechii Dacii romane fie cauze datorate instabilității administrației imperiului sau a inflației existente pe teritoriul imperiului bizantin de-a lungul secolelor V și VI.

DOBROGEEA				Teritoriul NORD DUNĂREAN	
Locul ocupat	Împăratul și nr. de monede	Coeficient	Coeficient	Împăratul și nr. de monede	Locul ocupat
7	Anastasius 53 exempl./20 ani	2,9	0,75	Anastasius 21 exempl./17 ani	9
2	Justin I 107 exempl./9 ani	11,8	4	Justin I 36 exempl./9 ani	3
	Justinian	7,71	2,10	Justinian 81 exempl./38 ani	5
1	Justin al II-lea 275 exempl./13 ani	21,15	7,15	Justin al II-lea 93 exempl./13 ani	1
5	Tiberiu II Const. 27 exempl./4 ani	6,75	6,22	Tiberiu II Const. 25 exempl./4 ani	2
6	Mauriciu Tiberiu 27 exempl./20 ani	6,65	2,25	Mauriciu Tiberiu 45 exempl./20 ani	4
4	Focas 55 exempl./20 ani	7	1,87	Focas 15 exempl./8 ani	6
8	Heraclius și fam. 24 exempl./30 ani	0,81	1	Heraclius și fam. 30 exempl./30 ani	7
9	Constans al II-lea 3 exempl./27 ani	0,11	0,83	Constans al II-lea 22 exempl./27 ani	8

Se poate observa pe prima jumătate a graficului că odată cu începutul pătrunderii monedei bizantine pe teritoriul nord dunărean, procentele corespunzătoare teritoriului din stînga Dunării sînt inferioare celor din Dobrogea, ele crescînd progresiv odată cu strîngerea contactelor. După venirea și staționarea slavilor, coroborată cu o perioadă inflaționistă în imperiu, raportul pare să se schimbe (o singură excepție — Focas) în favoarea coeficienților din vechea Dacie. În aceste condiții pare și mai clar rolul pe care poate să-l aibă în manipularea materialului monetar de către populația slavă, cît și situația încordată de la granița imperiului, situație marcată și de problemele de criză cu care este confruntat imperiul.

Este de asemenea probabil că plusul pe care-l au coeficienții din vechea Dacie, după domnia lui Justin al II-lea, să se datoreze și aducerii monedelor la nord de Dunăre de către populația slavă în urma incursiunilor destul de numeroase pe teritoriul imperiului. Abia către sfîrșitul secolului VII triburile slave par să se scurgă spre imperiu pe alte căi decît cele dobrogene. Coeficientul lui Focas pare să semnaleze un ultim efort și o stabilizare relativă a situației destul de complicată în fața valurilor de migrație. Apoi Dobrogea se pare că intră într-o fază mai grea, circulația monetară cunoscînd un regres însemnat.

Pentru vechea Dacie romană, domnia lui Focas pare să se manifeste în aceeași direcție ca și în cazul Dobrogei. Stabilitatea relativă de la graniță duce la o scădere a coeficientului față de cel anterior al lui Mauriciu Tiberiu, 1,87 față de 2,25. Un argument, credem noi, în plus este și tezaurul de la Voinești tezaur în care întîlnim jumătate din piesele emise de Focas și 11 (din totalul de 30) emise de Heraclius. În plus localitatea Voinești situată în județul Botoșani pare să dea impresia unei stavile în calea slavilor și probabil o oarecare doză de circumspecție din partea triburilor migratoare.

Evident, cercetările viitoare vor putea confirma sau infirma aceste supoziții, mai ales avînd în vedere intensele săpături arheologice ce vor da la iveală noi vestigii ce vor întregii imaginea istorică corespunzătoare perioadei discutate în lucrarea de față.

Repertoriul localităților nord-dunărene unde au fost semnalate descoperiri de monede bizantine.

	— Craiova	1 AU
	— Cudalbi	1 AE — tezaur — vas acoperit cu o piatră
	-- Dorobanți — Arad	1 AE
	— Firtașu — Harghita	1 AE — tezaur 80 monede (1956)
	— Seica Mică — Sibiu	1 AE
	— Turnu-Severin	2 AE
Justin I	— Alimănești — Olt	L follis
	-- Bacău	1 follis
	— Celei — Olt	7 AE
	— Cudalbi	15 AE
	— Horgești — Bacău	tezaur
	— Huși — Vaslui	1 AE
	— Neajlov — Ilfov	1 AE
	— Răduți — Suceava	1 AE
	-- Tr. Severin	4 AE
Justinian	— Transilvania	2 AU — neprecizat
	— Apalina — Reghin	1 solid
	— București	1 AE
	— Botoșana — Suceava	1 AE
	— Bratei	1 AE
	— Fălticeni	neprecizat
	-- Celei — Olt	2 OAE și 1 AU
	— Drăgaica	1 solid
	— Dorohoi	neprecizat
	— Găești	4 AE și 1 AU
	— Gropeni — Brăila	1 OAE
	— Horga — Vaslui	1 AE
	— Iași	1 AE
	— Leu — Dolj	1 AE
	— Mîrșani — Dolj	1 AE
	— Orlea — Olt	3 AE
	— Tr. Severin	7 AE

Justinian al II-lea

-- Arad	1 follis
-- Balta Verde	1 AE
-- Celei — Olt	14 AE
-- Ceptura—Prahova	1 AE
-- Cimpulung Argeş	1 follis
-- Corni — Botoşani	1 AE
-- Dobruşa — Vlcea	1 AE
-- Gearmăta — Timiş	1 follis
-- Girgiţa — Dolj	7 AE
-- Gropeni — Brăila	37 AE — tezaur
-- Horga — Vaslui	1 AE
-- Orlea — Olt	7 AE

Tiberiu II

-- Celei — Olt	3 AE
----------------	------

Constantin

-- Insula Banului	1 AE
-- Movileni — Galaţi	11 AE — tezaur
-- Turnu Severin	2 AE
-- Unirea—Ialomiţa	4 AE
-- Fostul jud. Vlaşca	1 AE

Mauriciu Tiberiu

-- Celei — Olt	8 AE
-- Comăneşti — Bacău	1 AE
-- Domneşti — Ilfov	1 AU
-- Firtuşu — Harghita	1 AE — tezaur — 1831
-- Hoghizi — Braşov	1 solid şi 1 AE
-- Orlea — Olt	4 AE
-- Horgeşti — Bacău	tezaur — 1986
-- Turnu Severin	3 AE
-- Movileni — Galaţi	15 AE — tezaur

Focas

-- Celei — Olt	1 AE
-- Săbed — Mureş	1 follis
-- Ţinţăreni — Gorj	1 follis — de la Mauriciu Tiberiu surfrapat în Constantinopol în timpul lui Focas

Heraclius și familia	Alexandria	1 solid
	— Comănești — Bacău	1 AE
	— Craiova	1 AE
	— Dorohoi	neprecizat
	— Fălticeni	neprecizat
	— Firtușu	1 AE — 1831
	— Galați	3 AG
	-- Huși	1 AE
	— Oltenița	1 AE
	— Seitiu — Arad	1 AE
	— Voinești — Vaslui	11 AE — tezaur
Constans al II-lea	-- Beba Veche	1 AE
	— Galați	4 AE
	-- Orțișoara — Timiș	1 AU